

ARALASH METAFORA, UNING TA'RIFI VA INGLIZ ADABIYOTI MATERIALLARIDAGI MISOLLAR

Abbasova Nargiza Qobilovna

Farg'ona Davlat universiteti (FDU) PhD, katta o'qituvchisi

Usmanava Sevara Sultanovna

f.f.f.d. (PhD), Farg'ona davlat Universiteti Amaliy ingliz tili kafedra mudiri

Rasulova Munira Yusubali qizi

FDU Tilshunoslik va ingliz tili magistratura 2-kurs talabasi

Annotatsiya: *maqolada aralash metafora va uning foydalanuvchi yozishiga ta'siri o'rganiladi. Maqola ingliz materiallarida aralash metafora ta'rifini aniqlashga urinishdir. Bu nazariy tushuncha orasidagi bo'shliqni to'ldiradigan juda o'z vaqtida hissa 'aralash metaforalar', asosan (ingliz tilida so'zlashadigan) jamoatchilikka qochish kerak bo'lgan narsa sifatida ma'lum, chunki u yomon uslubni yoki hatto beparvo fikrlashni aks ettiradi va ilmiy tadqiqotlar metafora, bu erda mavzu kam e'tibor oldi: "odamlarning mavhum tushunchalarni son-sanoqsiz metaforik yo'llar bilan o'ylash uchun kognitiv moslashuvchanligi"*

Kalit so'zlar: *iboralar, aralash metafora, mos kelmaydigan metafora, bilish, she'riyat, mixafor.*

Kirish

Aralash metafora hodisasi metaforani tushunishda oldingi tadqiqotlar tomonidan e'tiborsiz qoldirilgan. Bu ikkita keng tarqalgan taxminlarga bog'liq. Birinchidan, aralash metafora ko'pincha (eng yomoni) patologik tildan foydalanish yoki (eng yaxshisi) yomon uslubning namunalari sifatida qaraladi. Ikkinchidan, aralash metaforani tushunish bitta metaforaga qaraganda qiyinroq ekanligi aniq, chunki aralash bir nechta avtomobil sohalari haqida mulohaza yuritishni talab qiladi.

Maqolada men avvalgi taxmin noto'g'ri ekanligini ta'kidlamoqchiman: aralash metafora oddiy kundalik nutqda keng tarqalgan va tinglovchilar tomonidan maxsus mulohazalarga murojaat qilmasdan tushunilishi mumkin. Bundan tashqari, ikkinchi taxmin uzoq muddatli taraqqiyot uchun zararli, chunki aralash metaforik namoyishlar to'g'ri metaforalarga tayanadi. Aniqrog'i, ushbu maqola quyidagi da'voni keltirib chiqaradi: fikrlash jarayonlari va ma'lumotlar tuzilmalari

aralash metaforalarni tushunishda to'g'ri metaforalarni tushunishda ishlatiladiganlar bilan bir xil. Shuning uchun metaforani qayta ishlash bo'yicha hozirgi tadqiqotlar aralash hodisalar va aralashtirish bilan shug'ullanish uchun kengaytirilishi kerak

to'g'ri metafora asosidagi jarayonlar haqida qimmatli ma'lumot berishi mumkin.

Shu maqsadda, ushbu maqolada Att-Meta [Barnden, 1997] bilan turli xil aralashtirish turlarini ko'rib chiqish uchun qilingan ba'zi dastlabki ishlar tasvirlangan va avtomobil ichidagi fikrlash zarurati va ma'lum bir metafora tegishli ma'nolarini filtrlash uchun konversiya qoidalaridan foydalanish bo'yicha ilgari da'voni takrorlaydi. Aralash metafora ko'pincha hazil yoki nuqsonli nutq holatlari sifatida qaraladi. Fauler tomonidan keltirilgan quyidagi patologik jumlaning ko'rib chiqing [Fauler, 1908]:

"Bu, siz bilganingizdek, yonayotgan savol edi; va uning asossiz kiritilishi bizning barcha partiyamizning ruhlariga sovuqxonlik keltirdi."

Misolda savol metafora bilan "issiq". Biroq, uning kiritilishi partiyaning ruhini "sovuq" qiladi. Ushbu qarama-qarshilikka qaramay, jumlaning tushunish mumkinki, bu savol qandaydir munozarali edi va uning noo'rin kiritilishi partiya a'zolarining his-tuyg'ularini xafa qildi. Fauler bunday misollarni yomon uslub sifatida tanqid qildi. Biroq, "issiq" savollar va "sovuq" his-tuyg'ular o'rtasidagi ziddiyatga qaramay, jumlaning mazmuni bo'lishi mumkin

osonlik bilan tushuniladi, chunki u ikkita taniqli metaforaga ishora qiladi, ya'ni "qiyin savollar HOTOBJECTS" va "qayg'uli his-tuyg'ular sovuq narsalar". Bundan tashqari, u eng ona deb dargumon

hatto "sovuq" reaksiyalarni keltirib chiqaradigan "issiq" savollarning nomutanosibligini ham ko'rib chiqadi. Buning sababi shundaki, har bir holatda xaritada ko'rsatilgan narsa harorat o'zgarishi misoli emas, balki tenor domeniga bevosita aloqador bo'lgan konnotatsiyadir. Bu qog'oz, biz u tenor uchun avtomobil dan xaritalash oldin kengaytirilgan fikr qilish uchun tez-tez zarur, deb da'vo qiladi. Shuning uchun, avtomobil ichidagi fikrlash qobiliyati juda muhim va har qanday konvertatsiya ham qat'iy filtr vazifasini bajarishi kerak

metaforik ma'no doirasini cheklash. Qog'oz quyidagicha tuzilgan: 2-bo'limda biz aralash metaforaning ikkita asosiy turini ajratib ko'rsatamiz va ajratamiz:

serial va parallel. 3-bo'limda biz ATT-Meta-ni qisqacha bayon qilamiz va dasturimiz ishlashga qodir bo'lgan har bir aralash metafora turini tahlil qilamiz va keyin 4-bo'limda muhokamani boshqa turlarga ajratamiz

aralashmalar va aralash metafora tadqiqotlari oldida turgan kengroq masalalar.

Asosiy tanasi. Aralash metafora-bu ikki yoki undan ortiq mos kelmaydigan metaforalarning kombinatsiyasi bo'lib, kulgili effekt yaratadi. Belgilar bu ibora foydalanish uchun ikki yo'l bor, bundan tashqari, bir "mixaphor deb nomlanuvchi."Muloqotda u qasddan yoki bilmasdan ishlatilishi mumkin edi. Yozuvchining "mixafor" dan adabiy vosita sifatida foydalanishining bir nechta sabablari. Ba'zi namunalar mavjud:

Erta qush hech mox to'playdi. Rolling tosh o'ng, chugalchangni oldiriladi?"- Truman Shousi

"Papa o'rmonda shit qiladimi?"- Katta Lebovskiy

"Poyafzal boshqa ... stolga aylandi — - ijtimoiy tarmoq

"Bu o'ng qanotning shlyapalarini osib qo'yishi uchun juda nozik gruel."-
MSNBC, sentyabr 3, 2009

"Men alligatorlar botqoqda ekanligini va vagonlarni aylanib chiqish vaqti
kelganini tushunish uchun etarlicha bilardim."- Rush Limbaugh

"Janob, men kalamushni hidlayman; men uning havoda shakllanib, osmonni
qoraytirayotganini ko'raman; lekin men uni kurtakka solib qo'yaman."- Ser Boyl
Rochega tegishli, 1736-1807

Komediya yetkazib berish buning birinchi sababidir. Hikoyada hikoyaning
ohangiga hissa qo'shadigan ko'plab elementlar mavjud. Dialog eng muhimlaridan
biri bo'lishi mumkin. Qahramon nima deydi va ular qanday aytishadi-bu film
ohangini belgilovchi kalit. Metaforalarni aralashtirishning kulgili va bema'ni ma'nosi
ularni dramada komedik yengillik yoki komediya ohangini o'rnatish uchun ajoyib
vositaga aylantiradi. Filmning ushbu sahnasida ijtimoiy tarmoq, ssenariy muallifi
Aaron Sorkin aralash metaforadan nafaqat o'zi sevgan ritmik dialogni yaratish
uchun, balki biroz komedik yetkazib berish uchun ham foydalanadi.

Ushbu sahnada mixaforning komediya funksiyasini ko'rish uchun shon
Parkerning harakatini va dialogning ssenariydan ekranga qanday o'zgarganligini
ko'rishga yordam beradi. Hazilni etkazish yoki komediya ohangini o'rnatishdan
tashqari, aralash metaforalar undan foydalanadigan personaj haqida ko'p
narsalarni aytadi. Biror kishi metafora ishlatganda, ular ko'pincha argument yoki
g'oyani ishlab chiqishda aqlli ko'rinishga harakat qilishadi. Odatda mantiqqa to'g'ri
kelmaydigan metaforalarni birlashtirib, xarakterning qisqa bo'lishiga qaramay aqlli
ekanligiga bo'lgan xohishi yoki ishonchini ta'kidlaydi. Truman shousidan ushbu
misolni ko'rib chiqing (oldinda spoylerlar). Truman endigina uning hayoti va
atrofidagi dunyoda shubhali narsa borligini aniqlay boshladi. Bu tushuncha uning
haq yoki yo'qligini bilish uchun uni biroz g'azablantirdi. Ushbu g'azablangan
holatda Truman "erta qush qurti oladi" va "dumaloq tosh mox yig'maydi"
metaforalarini birlashtiradi."Bu bir vaqtning o'zida xarakterning holatini ochib
beradigan hazilni etkazadigan aralash metaforaning ajoyib namunasi. Trumaning
aralashtirish metaforalaridan foydalanishi uning g'azablangan
paranoyasini aks ettiradi. Bu hazilni taqdim etadi, shu bilan birga Trumaning
hissiyotlari va ruhiy holatini ochib beradi. Aksariyat odamlar yozuvchilarga
metaforalarni birlashtirish yoki duragaylashdan saqlanishni maslahat berishadi.
Ular chalkash yoki bema'ni bo'lishi mumkin. Biroq, hikoya qilish kontekstida
aralash metafora hazilni etkazish yoki komediya ohangini o'rnatish uchun ajoyib
vosita bo'lishi mumkin. Aralash tabiatning bema'ni tabiati, shuningdek, uni
aytayotgan belgi haqida ko'p narsalarni ochib berishi mumkin. Metaforalarni
aralashtirish metafora soyaboni ostida faqat bitta vositadir. Metaforalarning barcha
turlarini va ularning yozuvchilar uchun ahamiyatini yaxshiroq tushunish uchun
keyingi maqolamizga qarang. Biz metafora atamasini, metaforalarning har xil

turlarini va ular orasidagi farqlarni ko'rib chiqamiz. Aralash metafora-bu ikki yoki undan ortiq turli xil elementlarning bog'lanishi, natijada yozuvchining so'zlarning so'zma-so'z ma'nosiga befarqligi yoki taqqoslashning yolg'onligi natijasida beixtiyor kulgili effekt paydo bo'lishi mumkin. aralash metafora muallif ikkita mos kelmaydigan metaforani birlashtirib, bema'ni yoki mantiqsiz shakllanganda paydo bo'ladi

taqqoslash. Aralash metaforada muallif taqqoslagan narsa o'rtasida hech qanday bog'liqlik yo'q. Masalan, Gertruda Steynning "atirgul-atirgul-atirgul" asari va she'riyatida ritm va ma'no yaratish uchun ataylab bir nechta metaforalardan foydalanadi. Yozuvchi bir-biridan ajralib turishi kerak bo'lgan ikkita metaforani aralashtirmoqchi bo'lganida, masalan: "uning yuzi bo'sh Tuval edi." Ushbu misolda "bo'sh Tuval" badiiy ifoda uchun emas, balki yuz xususiyatlari tushunchasi uchun ishlatiladi. Ushbu metaforani noto'g'ri ishlatish o'quvchilar uchun chalkashliklarni keltirib chiqarishi va yozish sifatiga ta'sir qilishi mumkin. Aralash metafora har qanday ifoda shaklini, shu jumladan o'xshatish va onomatopoeik so'zlar kabi adabiy vositalarni birlashtirishi mumkin.

Misol uchun, kimnidir "yer tuzi" deb atash, xuddi tuz kabi qimmatli ekanligini anglatadi. Ishlarni yanada chalkashroq qilish uchun metaforalarni aralashtirish mumkin—nazarda tutilgan taqqoslash ikki xil narsa bo'lishi mumkin. "Xarid qilish vaqti keldi. Men juda ochman, o'zimni ot yeyayotgandek his qilyapman. Yoki uchta pitsa. Yoki avval do'konga borishim kerakmi?"

Bu holatda biz ochlikni ham otlar, ham pitssalar bilan taqqoslaymiz, lekin qaysi biri ekanligini aytmayapmiz. Agar siz pizza iste'mol qilish uchta otni iste'mol qilish kabi bo'lishini aniq aytmoqchi bo'lsangiz, aralash metafora ishlatishingiz kerak bo'ladi.

Aralash metafora metaforani noto'g'ri kontekstda yoki noto'g'ri maqsadda, ko'pincha kulgili effekt bilan ishlatishga misoldir.

Aralash metafora nima? Metafora-bu ko'p jihatdan bir-biriga o'xshamaydigan, lekin umumiy bir narsaga ega bo'lgan ikki xil narsani taqqoslash. Aralash metaforada bu umumiy xususiyat so'zlarning bema'ni ko'rinadigan kombinatsiyasini yaratish uchun ishlatiladi.

"Aralash" so'zi metaforalarning aralashishini anglatadi. Bu bir vaqtning o'zida bir nechta metafora ishlatilishini anglatmaydi. Aralash metafora odatda ikkita iborani turli ma'nolarga birlashtirishni o'z ichiga oladi, lekin u ikki xil metafora turlarini birlashtirishni ham o'z ichiga olishi mumkin, masalan, kengaytirilgan o'xshatish shunchalik murakkablashadiki, endi bu aniq taqqoslash emas. Aralash metafora, kimdir jumladagi so'zlarni o'zgartirganda sodir bo'lishi mumkin, ammo ularning ma'nosi emas. Masalan: "u shunchalik och ediki, ot yeyishi mumkin edi." Bu erda "ovqat" so'zi "ovqat iste'mol qilish" ma'nosidan butunlay boshqa narsani anglatadi.

Yozuvning juda ko'p turlari mavjud, ularning har biri o'z qoidalari va maqsadlariga ega. Siz duch keladigan eng asosiy yozuv turlaridan biri bu she'riyatdir. Tadqiqot ishlari yoki blog postlari kabi boshqa yozish shakllariga nisbatan she'riyat ancha tuzilgan.

U qofiya sxemasiga amal qilishi kerak, ya'ni u yaxshi va mantiqiy bo'lishi kerak. She'riyatda ishlatiladigan ba'zi so'zlar va iboralar ham borki, ularni boshqa joyda ko'rmaysiz. Bu nafaqat she'riyatni noyob qiladi, balki o'qishni ham qiziqarli qiladi!

She'riyat asrlar davomida qadimgi Yunoniston va Rimda paydo bo'lgan. Dastlab u sotib olishga qodir bo'lganlar uchun ko'ngilochar maqsadlarda ishlatilgan, ammo oxir-oqibat ommaviy iste'mol uchun foydalanish uchun etarlicha mashhur bo'lgan.

She'riyat yozish mahorati yoki sahnada yaxshi ijro etish qobiliyati bilan juda mashhur bo'lgan shoirlar tomonidan yozilgan va ijro etilgan. Hozirgi kunda she'riyat hali ham keng o'qilmoqda, ammo uning maqsadi o'tmishdagidan ancha farq qiladi.

She'riyatda metafora tilining ba'zi misollari:

* Men yulduzlarni juda yaxshi ko'rardim

Ko'pgina mashhur so'zlar va iboralarning kelib chiqishini ko'pincha bitta manbadan izlash mumkin. Ushbu maqolada biz aralash metaforalarning kelib chiqishini ko'rib chiqamiz.

Metafora juda mashhur adabiy vositadir. Ular odatda tavsiflovchi til yordamida bir-biriga bog'liq bo'lmagan ikkita ob'ekt yoki g'oyalarni o'rtasida taqqoslash yaratish uchun ishlatiladi. Metaforaning maqsadi tinglovchilarga bir tushunchani boshqa, tanishroq tushuncha bilan taqqoslash orqali yaxshiroq tushunishga yordam berishdir.

Aralash metafora o'xshash metafora bu erda ular ikkita bog'liq bo'lmagan narsalar yoki g'oyalarni taqqoslashni ham o'z ichiga oladi. Biroq, aralash metafora har doim ham mantiqiy taqqoslashni yaratmaydi. Buning sababi shundaki, aralash metafora bitta metafora yaratish uchun ikkita mutlaqo boshqa g'oyalarni birlashtiradi.

Masalan, quyidagi so'zni olaylik: "u boyo'g'li kabi dono." Boyo'g'li dono deb hisoblanadi, ammo aniqki, boyo'g'li dono bo'lolmaydi, chunki ular oqilona fikrlash yoki fikrlash qobiliyatiga ega emaslar. Yana bir misol: "men bodring kabi salqinman." Bodring salqin emas, aksincha ular juda nam va ko'pincha ko'zlarimizni tinchlantirishda ishlatilishi bilan mashhur.

Metaforani tanib olishning usullaridan biri bu "is" yoki "are." Masalan, "oy tuxumga o'xshaydi" oyni tuxum bilan solishtirish uchun "is" fe'lidan foydalanadi.

Metafora bu kabi ijobiy yoki salbiy bo'lishi mumkin: "g'azablangan okean tashlandi va burildi." Okean bu erda salbiy va halokatli narsa bilan taqqoslanadi. Shunday qilib, metafora bir narsani boshqasiga o'xshatish uchun ishlatilishi mumkin bo'lganidek, biror narsani ijobiy yoki salbiy nuqtai nazardan tasvirlash

uchun ishlatilishi mumkin. Xulosa. Ushbu maqolada har ikki turdagi allaqachon to'g'ri metafora hollarda tatbiq qilingan asosiy AI fikr texnikasi yordamida qayta ishlanishi mumkin, deb ta'kidlaydi qildi, va xususan, simulyatsiya va metafora-bahona pillalar joylashtirish. Biz avtomobil ichidagi fikrlash aralashtirishda muhim rol o'ynashini taklif qildik, shunda qarama-qarshi, ammo aralash metaforalarning qarama-qarshi bo'lishiga yo'l qo'ymaslik uchun har bir metaforaning mazmuni xaritalashdan oldin o'rnatilishi mumkin.

ADABIYOTLAR:

1. Kimmel M (2010). Nima uchun biz metaforalarni aralashtiramiz: nutq uyg'unligi, kontseptual metafora va undan tashqarida. *Pragmatika jurnali*, 42, 97-115.
2. Suluk G. (1969). *Ingliz she'riyati uchun lingvistik qo'llanma*. London: Longman.
3. Praggjelaz.(2007). *Metafora va ramz*,22, 1-40.
4. Barnden, J. A., Helmrich, S., Iverson E. va Stein, G. C. (1996) sun'iy aql va aqlning metaforalari: avtomobil ichidagi fikrlash va uning foydalari. *Metafora va ramziy faoliyat* 11 (2).
5. Barnden, ja, (1997a) nutqdagi ruhiy holatlar haqida metaforik fikrlash uchun AI tizimi. Koenig (Ed.), *Kontseptual tuzilish, nutq va til II*, Stenford, taxminan.
6. Barnden, J. A. (1997b) ongning ongi va aql-idrok metaforalari. S. O'nuallain Yilda, P. McKevitt, & E.
7. Mac Aogain (Eds.), *Aqlning ikkita fani: kognitiv fan va ongdagi O'qishlar*, 311-340 betlar.
8. Usmonova, S. S. (2019). Literature of the period of English and Uzbek enlightenment and its stages of development. *Мировая наука*, (9), 57-58.
9. Usmanova, S. (2022). Interpretation of the Image of Woman in English Enlightenment Literature. *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF LITERATURE, PHILOSOPHY AND CULTURE*, 3(4), 19-24.
10. Kabulovna, A. N. (2020). Methodology of teaching proverbs and sayings of English in general education schools. (2(147)).